

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ในผู้เข้ารับการรักษาบำบัดในระบบบังคับบำบัด

ธนิตา หิรัญเทพ พบ.*, อุมาพร อุดมทรัพย์ากุล**, รณชัย คงสภนธ์ พบ.*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ในผู้เข้ารับการรักษาบำบัดพิษสุรจนและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในระบบบังคับบำบัด

วิธีการศึกษา ทำการวิจัยเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง (retrospective descriptive study) ในผู้เข้ารับการรักษาบำบัดพิษสุรจนและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในปีงบประมาณ 2551 และ 2552 ของสำนักงานคุมประพฤติ ที่มีการบันทึกข้อมูลผลการติดตามหลังสิ้นสุดการฟื้นฟูเมื่อครบ 1 ปี จำนวน 5,075 ราย สถิติที่ใช้แสดงผลคือ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติวิเคราะห์คือ chi-square test และ Fisher's exact test

ผลการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ได้แก่ การมีบุคคลในครอบครัวคอยให้ความช่วยเหลือ ($p=0.014$) และสัมพันธ์ภาพในชุมชนที่มีการยอมรับและช่วยเหลือกัน ($p=0.034$) ส่วนปัจจัยที่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการเสพยาเสพติดซ้ำ ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ เพศ สถานภาพสมรส การประกอบอาชีพ สัมพันธภาพในครอบครัว และจำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษาบำบัดรักษา

สรุป การมีบุคคลในครอบครัวคอยให้ความช่วยเหลือ และสัมพันธ์ภาพในชุมชนที่มีการยอมรับช่วยเหลือกัน มีความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ในผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาบำบัดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด ซึ่งช่วยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายในการบำบัดฟื้นฟูผู้เข้ารับการรักษาบำบัด เช่น การให้ความรู้อย่างจริงจัง และการฝึกปฏิบัติ แก่สมาชิกในครอบครัว และชุมชนถึงแนวทางการดูแลผู้ติดยาเสพติด หลังเข้ารับการรักษาบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเรียบร้อยแล้ว เพื่อลดการกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ

คำสำคัญ การไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ระบบบังคับบำบัดยาเสพติด

วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2556; 58(2): 157-164

* ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

** หน่วยระบาดวิทยาคลินิกและชีวสถิติ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

Factors Associated with Non-Relapse in Clients who Completed the Rehabilitation Programme in Compulsory Treatment System for Drug Addiction

Thanita Hiranyatheb M.D.*, Umaporn Udomsubpayakul M.Sc**,
Ronnachai Kongsakon M.D.*

ABSTRACT

Objective : To study non-relapse related factors in clients who were completed in the drug test and rehabilitation programme for drug addiction in the compulsory treatment system.

Methods : The research was a retrospective descriptive study in the drug test and rehabilitation programme in compulsory treatment system for drug addiction in the 2008-2009 fiscal year of the Probation department. There were 5,075 clients who had records of one year follow-up after the rehabilitation programme.

Results : There are two factors associated with non-relapse, helping from family members and relationships in the community. The non-associated factors for non-relapse are age, sex, marital status, occupation, family relationship, and the number of times in compulsory treatment.

Conclusion : Help from family members and relationships in the community are associated with non-relapse in clients who completed the rehabilitation program, which underlines the importance of targeting the rehabilitation goals, such as educating the clients' families and community about the importance of helping the clients and the approach to the care of drug addiction after rehabilitation is completed.

Keywords : non-relapse, compulsory treatment, drug addiction.

J Psychiatr Assoc Thailand 2013; 58(2): 157-164

* Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University

** Section for Clinical Epidemiology and Biostatistics, Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University

บทนำ

การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย ในอดีตมีอยู่ 2 ระบบ คือ 1) การบำบัดรักษาในระบบสมัครใจ (voluntary system) และการบำบัดรักษาในระบบต้องโทษ (correctional system) จนกระทั่งได้มีการตราพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ปี พ.ศ.2545 ซึ่งใช้ระบบบังคับบำบัด เป็นการตัดวงจรผู้เสพออกจากผู้ค้าด้วยการบำบัด และเป็นการบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดต้องเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนครบทุกขั้นตอน ช่วยให้ผู้ใช้บริการบำบัด มีโอกาสเลิกเสพยาเสพติดได้โดยเด็ดขาด หรืออย่างน้อยก็อาจจะหยุดเสพยาเสพติดได้เป็นเวลานานก่อนจะวนกลับไปเสพซ้ำ และทำให้มีผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในระบบสมัครใจมากขึ้น

สำหรับประสิทธิผลของระบบบังคับบำบัดนั้นสามารถใช้ตัวชี้วัดได้หลากหลาย ซึ่งตัวชี้วัดที่มีผู้ศึกษากันมาก ได้แก่ การไม่เสพยาเสพติดซ้ำ เพราะการไม่เสพยาเสพติดซ้ำนั้น จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการฟื้นฟูคุณภาพชีวิต และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่สำคัญต่อไป

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีหลายปัจจัยที่สัมพันธ์กับการที่จะกลับไปเสพหรือไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ได้แก่ อายุ อาชีพและสภาพการทำงาน จำนวนครั้งของการเข้ารับการบำบัด สัมพันธภาพในครอบครัว การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด สภาพจิตใจของผู้เข้ารับการบำบัด และเจตคติต่อกระบวนการบำบัด การใช้ยาเสพติดของบุคคลใกล้ชิด และสภาพแวดล้อม

ในด้านอายุ อาชีพและสภาพการทำงาน พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ โดยสาเหตุที่ผู้ผ่านการบำบัดกลับไปใช้ซ้ำ เป็นเพราะมีความต้องการอย่างมาก และจำเป็นต้องใช้ในการประกอบอาชีพ

ซึ่งสัมพันธ์กับข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นประชากรวัยทำงาน ส่วนใหญ่อายุ 18-34 ปี และประกอบอาชีพเป็นกรรมกรรับจ้างทั่วไป และเกษตรกร² ประกอบกับการมีความเชื่อว่า เมื่อเสพยาแล้วสามารถทำงานได้มากขึ้น ไม่เหนื่อย และทำงานในลักษณะที่เร่งรีบ ต้องทำให้ทันตามกำหนดระยะเวลาของงาน จึงจำเป็นต้องวนกลับไปเสพซ้ำ³

ในด้านจำนวนครั้งของการเข้ารับการบำบัด จำนวนครั้งที่มาก จะสัมพันธ์กับการกลับไปเสพยาซ้ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่เข้ารับการบำบัดหลายครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ติดในระดับรุนแรง มีอาการติดยาทั้งทางร่างกายและจิตใจ²

ด้านปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่าความรักและการเอาใจใส่ดูแล การเข้าใจซึ่งกันและกันของครอบครัว การอยู่พร้อมหน้ากันของครอบครัว การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เป็นปัจจัยปกป้องวัยรุ่นจากการใช้ยาเสพติด ในขณะที่ ปัจจัยผลักดัน คือ การที่คนในครอบครัวทะเลาะเบาะแว้งกัน วัยรุ่นถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแล ขาดความรักความเข้าใจในครอบครัว เวลามีปัญหาพ่อแม่ไม่มีเวลาให้คำปรึกษา จึงไปปรึกษาเพื่อนและใช้ยาเสพติดเป็นทางออกในที่สุด⁴ นอกจากนี้การได้รับความอบอุ่นที่ไม่สม่ำเสมอของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่มีกฎเกณฑ์ ยังเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปเสพยาเสพติดหลังจากรับการบำบัด⁵

ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด พบว่าการแสดงความห่วงใยจากบุคคลในครอบครัว การให้โอกาสการทำงาน เป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีพฤติกรรมไม่เสพยาซ้ำ และเมื่อสามารถหยุดเสพยาได้ระยะหนึ่ง ผู้ผ่านการบำบัดจะมีความต้องการได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว ดังนั้นหากได้รับโอกาส

และการให้โทษ จะทำให้ผู้ผ่านการบำบัดมีพฤติกรรม การไม่เสพยาบ้าซ้ำได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่องต่อไป⁶ นอกจากนี้ประเด็นที่น่าสนใจคือ ครอบครัว อาจไม่ใช่ ปัจจัยที่มีความสำคัญในทุกชุมชน เนื่องจากการ เปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน บทบาทของครอบครัว มีความหมายลดลง ทำให้กลุ่มต่างๆ เข้ามามีบทบาท ในการอบรมสั่งสอนค่านิยมต่างๆ แทนครอบครัว เช่น กลุ่มเพื่อน เป็นต้น ทำให้บทบาทของพ่อแม่และ เครือญาติลดลง และสาเหตุอีกส่วนหนึ่ง เป็นเรื่อง ประชากรแฝง ซึ่งได้มาพักอาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษ าเพียงลำพัง หรือพักอาศัยกับกลุ่มเพื่อน ครอบครัวอยู่ ต่างจังหวัด ซึ่งการดำเนินชีวิต ไม่ได้สัมพันธ์กับครอบครัว มากนัก³

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพในชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ ทำให้ไม่กลับไปเสพยาซ้ำ ได้แก่ การเกรงต่อมติประชาคม ที่ไม่ยอมรับผู้เสพยาเสพติด การให้โอกาสผู้ผ่านการ บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้เข้าทำงาน และเปิดโอกาสทางสังคม นอกจากนั้น ความไว้วางใจ ของคนในชุมชน และการมีมติประชาคมของคน ในหมู่บ้าน ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เลิกเสพยาเสพติดได้^{7,8}

อีกปัจจัยหนึ่งที่พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับอัตรา การกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ ได้แก่ ที่อยู่อาศัยของ ผู้ป่วยยาเสพติด ซึ่งพบว่าอัตราการกลับไปเสพยา เสพติดซ้ำมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากผู้ผ่านการบำบัด รักษาแล้ว ต้องกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม ที่มีการใช้สารเสพติดของบุคคลในชุมชน ขาดการชักจูง ในทางที่ดี อยู่ในแหล่งที่มีการซื้อขายสารเสพติดได้ง่าย และสะดวก⁹ ซึ่งในหลายพื้นที่เป็นแหล่งผลิตและแหล่งค้า ที่สำคัญ รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้ประชาชน บางกลุ่ม หันมาเสพยา และขายยาเสพติด เพื่อหารายได้¹⁰

ซึ่งจากการรวบรวมการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ จะเป็นการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล ในผู้เข้ารับการบำบัด ที่เป็นกลุ่มย่อยเฉพาะกลุ่ม ยังมีได้มีการรวบรวมถึง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำในผู้ป่วย เข้ารับการบำบัดในระบบบังคับบำบัด โดยเฉพาะในกลุ่ม ประชากรขนาดใหญ่

ดังนั้น การศึกษานี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ในกลุ่ม ประชากรขนาดใหญ่ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการ ดำเนินงานป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำ ในผู้ป่วยที่เข้ารับ การบำบัดในระบบบังคับบำบัดต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบ เก็บข้อมูลย้อนหลัง เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับ การไม่เสพยาเสพติดซ้ำในผู้ป่วยเข้ารับการบำบัดใน ระบบบังคับบำบัด ของกรมคุมประพฤติ

ประชากรที่ทำการศึกษา (study population)

ประชากรที่ทำการศึกษา ได้แก่ ผู้เข้ารับการตรวจ พิสูจน์และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดปีงบประมาณ 2551 และ 2552 ของสำนักงานคุมประพฤติ จำนวน 15 สำนักงาน ซึ่งได้มีการบันทึกข้อมูลไว้ในระบบจำนวน 20,000 ราย โดยมีผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์และฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่ได้รับการบันทึกข้อมูลใน ส่วนของผลการติดตามผล 5,075 ราย ซึ่งในจำนวนนี้ มีผู้ที่สามารถติดตามผลหลังสิ้นสุดการฟื้นฟูสมรรถภาพ เมื่อครบ 1 ปีได้ จำนวน 3,640 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.7 มีผู้ที่ไม่เสพยาซ้ำ 3,554 ราย (ร้อยละ 70.0) มีผู้กลับไป เสพซ้ำ 86 ราย (ร้อยละ 4.7)

วิธีการดำเนินงาน (procedure)

เจ้าหน้าที่จากกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ได้บันทึกและจัดเก็บข้อมูลของผู้ป่วยที่เข้าสู่ระบบบังคับบำบัดทุกราย ทั้งในรูปแบบของเอกสารและระบบคอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการบันทึกและจัดเก็บ ได้รับการพัฒนาจนครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดของกระบวนการบำบัดที่นักวิจัยต้องการ ข้อมูลดังกล่าว ได้ถูกส่งให้แก่ทีมนักวิจัยเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนต่อไป ทั้งในส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการบำบัด และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาซ้ำของผู้เข้ารับการบำบัดในระบบบังคับบำบัด โดยประมวลผลจากการติดตามผลหลังการบำบัดครบ 1 ปี ว่า ผู้ผ่านการบำบัดมีการเสพยาเสพติดซ้ำหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis)

ได้ตรวจสอบความสมนัยและความครบถ้วนของข้อมูลก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป PASW Statistics 18 ค่าสถิติที่ใช้แสดงผลคือ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย $\pm$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการไม่เสพยาซ้ำของผู้เข้ารับการบำบัดในระบบบังคับบำบัด โดยใช้สถิติ chi-square test หรือ Fisher's exact test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการบำบัดในระบบบังคับบำบัด (ดูตารางที่ 1) ส่วนใหญ่เป็นชาย อายุเฉลี่ย 25.2 ปี โสด มีงานทำ ไม่เคยเข้ารับการบำบัด มีครอบครัวและชุมชนยอมรับให้การช่วยเหลือ

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการบำบัด ที่ติดตามครบ 1 ปี

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	
ชาย	3,422 (94.0)
หญิง	218 (6.0)
อายุ	
Mean $\pm$ SD	25.22 $\pm$ 7.84
< 18 ปี	476 (13.1)
$\geq$ 18 ปี	3,150 (86.9)
สถานภาพสมรส	
โสด	1,877 (51.6)
สมรส อยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา	1,388 (38.1)
หย่าร้าง หม้าย เลิกร้าง	375 (10.3)
อาชีพ	
ประกอบอาชีพไม่เป็นกิจจะลักษณะ/ไม่มีงานทำ/ไม่เคยประกอบอาชีพ	521 (14.3)
มีงานทำ	3,119 (85.7)
จำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการบำบัดรักษา	
ไม่เคย	2,208 (96.0)
เคย 1 ครั้ง	75 (3.3)
เคย >1 ครั้ง	16 (0.7)
สัมพันธ์ภาพในครอบครัว	
ยอมรับ/ช่วยเหลือ	1,326 (62.8)
อยู่ร่วมกันได้	784 (37.1)
ไม่ยอมรับ/ไม่มีญาติ	3 (0.1)
สัมพันธ์ภาพในชุมชน	
ยอมรับ/ช่วยเหลือ	1,060 (50.6)
อยู่ร่วมกันได้	1,034 (49.4)
บุคคลในครอบครัวให้ความช่วยเหลือ	
บิดา	448 (19.7)
มารดา	874 (38.5)
คู่สมรส	460 (20.3)
บุตร	18 (0.8)
ญาติ	158 (7.0)
เพื่อน	18 (0.8)
อยู่คนเดียว	38 (1.7)
อื่นๆ	257 (11.3)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสพยาซ้ำของผู้เข้ารับการบำบัดในระบบบังคับบำบัด (ดูตารางที่ 2) สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่กลับไปเสพยา พบว่า อายุเฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่ม **ไม่มีความ** แตกต่างกัน ($p=0.498$) เพศ**ไม่มีความ**สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ($p=0.945$) สถานภาพสมรส **ไม่มีความ**สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ($p=0.281$) สถานภาพการประกอบอาชีพ **ไม่มีความ**สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ($p=0.144$) จำนวน

ครั้งที่เข้ารับการบำบัดรักษา **ไม่มีความ**สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ($p=0.200$) สัมพันธภาพในครอบครัว **ไม่มีความ**สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ($p=0.157$) สัมพันธภาพในชุมชน **มีความ**สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.034$) การมีบุคคลในครอบครัวและผู้ใกล้ชิด เช่น บิดามารดา คู่สมรส บุตรกับกลุ่มที่อยู่คนเดียว หรืออยู่กับญาติ เพื่อน หรือคนอื่นๆ พบว่า **มีความ**สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.014$)

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการเสพยาเสพติดซ้ำ

ปัจจัย	การเสพยาเสพติดซ้ำ		p-value
	ไม่มี (ร้อยละ)	มี (ร้อยละ)	
อายุ (ปี)			
Mean $\pm$ SD	25.23 $\pm$ 7.83	24.65 $\pm$ 8.26	0.498
< 18 ปี	460 (13.0)	16 (18.6)	0.128
$\geq$ 18 ปี	3,080 (87.0)	70 (81.4)	
เพศ			
ชาย	3,341 (94.0)	81 (94.2)	0.945
หญิง	213 (6.0)	5 (5.8)	
สถานภาพสมรส			
สมรส อยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา	1,360 (38.3)	28 (32.6)	0.281
โสด หย่าร้าง หม้าย เลิกร้าง	2,194 (61.7)	58 (67.4)	
อาชีพ			
ประกอบอาชีพไม่เป็นกิจจะลักษณะ/ ไม่มีงานทำ/ไม่เคยประกอบอาชีพ มีงานทำ	504 (14.2)	17 (19.8)	0.144
3,050 (85.8)	69 (80.2)		
จำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการบำบัดรักษา			
ไม่เคย	2,153 (96.0)	55 (98.2)	0.200
เคย 1 ครั้ง	75 (3.3)	0 (0.0)	
เคย >1 ครั้ง	15 (0.7)	1 (1.8)	
สัมพันธภาพในครอบครัว			
ยอมรับ/ช่วยเหลือ อยู่ร่วมกันได้	1,286 (62.5)	40 (74.1)	0.157
770 (37.4)	14 (25.9)		
ไม่ยอมรับ/ไม่มีญาติ	3 (0.1)	0 (0.0)	
สัมพันธภาพในชุมชน			
ยอมรับ/ช่วยเหลือ อยู่ร่วมกันได้	1,023 (50.1)	37 (68.5)	0.034*
1,017 (49.8)	17 (31.5)		
ไม่ยอมรับ	1(0.0)	0(0.0)	
บุคคลในครอบครัวให้ความช่วยเหลือ			
บิดา, มารดา, คู่สมรส, บุตร, อยู่คนเดียว, ญาติ, เพื่อน, อื่นๆ	1,750 (78.9)	50 (92.6)	0.014*
467 (21.1)	4 (7.4)		

วิจารณ์

ผู้เข้ารับการบำบัดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 25.22±7.84 ปี และประชากรส่วนใหญ่มีงานทำ รวมทั้งไม่เคยผ่านการเข้ารับการบำบัดยาเสพติดมาก่อน ไม่พบความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำเหมือน การศึกษานี้ผ่านมา ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ผู้เข้ารับการบำบัด ยาเสพติดในการศึกษานี้ อาจเป็นกลุ่มทดลองใช้หรือ ใช้เป็นครั้งคราว เมื่อถูกจับและบังคับบำบัดเกิดการเรียนรู้อ และไม่กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การมีบุคคลในครอบครัว เช่น บิดา มารดา คู่สมรส บุตร คอยให้ความช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาว่า การแสดงความห่วงใย การให้โอกาสการทำงาน จากบุคคลในครอบครัว การปฏิบัติและแสดงความรู้สึก ในการสนับสนุนให้หยุดเสพยาบ้าจะทำให้ผู้ให้ข้อมูล สามารถคงสภาพการเป็นผู้ไม่เสพยาบ้าซ้ำไว้ได้ อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง⁹ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจัยสัมพันธ์ในครอบครัว จากการศึกษานี้ไม่พบว่ามี ความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ แต่การมี บุคคลในครอบครัวให้ความช่วยเหลือ พบว่า มีความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ซึ่งอาจบ่งถึงความ จำเป็นในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ผ่านการบำบัด จากบุคคลในครอบครัวดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกับ ปัจจัยด้านสัมพันธ์ภาพในชุมชน พบว่า สัมพันธ์ภาพ ในชุมชนที่ดี มีการยอมรับช่วยเหลือกันในชุมชน เป็น ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา โดยพบว่า การให้โอกาส ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้เข้า ทำงาน และเปิดโอกาสทางสังคมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ บุคคลเหล่านี้ไม่หวนกลับไปเสพยาบ้าซ้ำ โดยเฉพาะ การรับเข้าทำงาน เพราะการทำงานจะเป็นการเบี่ยงเบน ความคิดจนลึ้มนึกถึงการเสพยาบ้า ทำให้ไม่มีเวลาว่าง เพื่อใช้ในการเสพยาบ้า เมื่อภายหลังจากการเลิกงาน

จะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความเห็นต้องต้องการ การพักผ่อน หากเสพยาบ้าจะทำให้เหนื่อยไม่หับจนไม่ สามารถทำงานในวันต่อไปได้ รวมถึงหากบุคคลเหล่านี้ ได้เข้าทำงานจะทำให้มีรายได้จากน้ำพักน้ำแรงของ ตนเอง เล็งเห็นคุณค่าของเงิน จนไม่คิดนำเงินที่ได้ไปซื้อ ยาบ้าเสพ ประกอบกับการเข้าทำงานทำให้สังคมรอบ ข้างของผู้ผ่านการบำบัดมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป ยอมรับ ในตัวผู้ผ่านการบำบัดว่าเป็นผู้ที่สามารถปรับปรุงตนให้ อยู่ในบรรทัดฐานของสังคมได้จนเกิดการยอมรับ ดังนั้น การให้โอกาสเข้าทำงาน ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา และการให้การสนับสนุนทางสังคม จึงเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการไม่เสพยาบ้าซ้ำ

สรุป

การมีบุคคลในครอบครัว คอยให้ความช่วยเหลือ และสัมพันธ์ภาพในชุมชนที่ดี เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ซึ่งข้อมูลดังกล่าว ช่วยย้ำถึงความสำคัญของการกำหนดเป้าหมาย ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เข้ารับการบำบัด เช่น การให้ความรู้ อย่างจริงจัง และการฝึกปฏิบัติ แก่สมาชิกในครอบครัว ถึงแนวทางการดูแลผู้ติดยาเสพติด หลังเข้ารับการบำบัด ฟื้นฟูสมรรถภาพเรียบร้อยแล้ว เพื่อลดการกลับไป เสพยาเสพติดซ้ำ ซึ่งจะเป็ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในอนาคต

ข้อจำกัด (Limitation)

ในการศึกษานี้ มีจำนวนผู้เข้ารับการบำบัด ยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดเป็นจำนวนมาก ซึ่ง ระบบการบันทึกข้อมูล อาจยังเป็นปัญหา เช่น มีข้อมูล ไม่ครบ ข้อมูลหายไป จึงควรมีการปรับปรุงระบบ การบันทึกข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาย่อยอื่นๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์ต่อ การไม่เสพยาเสพติดซ้ำ เช่น สภาพจิตใจของผู้เข้ารับการบำบัด ความรุนแรงของการติดยาเสพติดและเจตคติ ต่อกระบวนการบำบัด การใช้ยาเสพติดของบุคคลใกล้ชิด

สภาพแวดล้อม รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำ เช่น ระยะเวลาเฉลี่ยที่เกิดการเสพยาเสพติดซ้ำ ข้อมูลจากผู้ผ่านการบำบัดโดยตรง ว่าปัจจัยใดที่เป็นเหตุทำให้เกิดการเสพยาหรือไม่เสพยาเสพติดซ้ำ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินมาตรการป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำ หลังผ่านการบำบัดในระบบบังคับบำบัดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะทำงานจากกรมคุมประพฤติ ที่ช่วยให้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

บรรณานุกรม

- Musikchareon S. When drug addicts escaped...!. Journal of Department of Probation 2010;19:7-13.
- Supreda B, Phajuy A, Suriyajai P, Tanriyong K, Sittipong K. A survey research of relapse rate and the use of substance substituted for amphetamine in drug abusers who got treatment in the North [internet]. 2006 [cited Oct 1,2012]. Available from: <http://www.drugcare.net/news.php?iMMode=download&iID=47>
- Bunchuchuy C. Factors affecting drug relapse as perceived by the drug addicts rehabilitated: a case study of Chonburi probation office (dissertation). Chonburi: Burapha University; 2008.
- Spielmann S, Tejagupta C. Family : restraining or contributing factors towards adolescents' drug problems in Bangkok Metropolis. Bangkok: The national council on social welfares of Thailand under royal patronage; 2004.
- Sodsai B. Factors relating to retake drug of the adolescents (dissertation). Bangkok: Kasetsart University; 2002.
- Suwannanon A, Bannatham R. Personal factors related to be relapse drug users [internet]. 2007 [cited Oct 1, 2012]. Available from: http://www.sri.cmu.ac.th/~srilocal/drugs/research-details.php?research_id=32
- Bunnom S. The After Care of amphetamine Addicted Therapeutic Camp : a study of Phasai Camp in Mae Moh, Lampang [internet]. 2001 [cited Oct 1, 2012]. Available from: http://www.sri.cmu.ac.th/~srilocal/drugs/research-details.php?research_id=1
- Thatsananchalee P. The process of non becoming amphetamine addict: a case study of rehabilitated person in process of correctional system. Interdisciplinary Sripatum Chonburi Journal 2011; 3:36-48.
- Rattananurak drug rehabilitation center Lampang. Application of family studies in the FAST Model is not difficult as you think [internet]. 2007 [cited Oct 1,2012]. Available from: <http://blog.drugcare.net/?p=96>
- Anurat T. Evaluation on a program for the treatment of stimulant abuse and dependence disorder with Matrix of Northeastern drug dependence treatment center in Khonkaen province (dissertation). Bangkok: Kasetsart University; 2001.